

การประยุกต์ใช้คู่มือเบื้องต้นประเภทอุตสาหกรรมชุมชน (อาหารทะเลตากแห้ง)

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นได้เปลี่ยนจากการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นการแก้ปัญหาในเชิงรุก ได้แก่ การลดและป้องกันมลพิษจากแหล่งกำเนิด ที่ถือได้ว่าเป็นแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนวิธีหนึ่ง ถ้าพิจารณาถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลานั้นจะเห็นได้ว่าปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นนั้นมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือแหล่งกำเนิดมลพิษได้ขยายตัวไปสู่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและอุตสาหกรรมชุมชนมากขึ้น ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่สามารถจำกัดเพียงกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น หากแต่ควรขยายไปสู่กลุ่มอุตสาหกรรมชุมชนให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินโครงการ “เสริมสร้างศักยภาพการจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรมชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” โดยภารกิจหนึ่งของโครงการ คือ การจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพในการจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรมชุมชน ซึ่งขั้นตอนในการจัดทำเบื้องต้นนั้นจะต้องมีการจัดทำคู่มือ(ขั้นต้น) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มอุตสาหกรรมชุมชนนาร่องในภาพกว้าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้จริงในทางปฏิบัติ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงคู่มือฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และสามารถนำคู่มือ(ขั้นต้น) ไปปรับใช้ในสถานประกอบการของตนได้
- 2.2 เพื่อศึกษาและประเมินความเป็นไปได้ของการนำคู่มือแนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพในการจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรมชุมชนไปใช้ในทางปฏิบัติ

- 2 เพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานในอุตสาหกรรมชุมชน

3. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานอุตสาหกรรมชุมชนประเภทอาหารทะเลตากแห้งจำนวน 10 คน

4. วิธีการดำเนินการ

จัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประยุกต์ใช้คู่มือแนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการลดและป้องกันมลพิษ(ขั้นต้น) เป็นเวลา 0.5 วัน

5. วันเวลาและสถานที่

วันอังคารที่ 29 มีนาคม 2548 เวลา 13.30 – 16.30 น. ณ ชุมชนเก่าแสง

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 6.1 กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม สามารถนำความรู้ ที่ได้รวมทั้งคู่มือฯไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรและพลังงานในสถานประกอบการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6.2 ทราบถึงแนวทางในการจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพในการจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรมชุมชนที่เหมาะสม

7. ผลการจัดงาน

7.1 จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม

การจัดงานประยุกต์ใช้คู่มือเบื้องต้นประเภทอุตสาหกรรมชุมชน(อาหารทะเลตากแห้ง) ครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 20 ราย

7.2 สรุปสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมการประยุกต์ใช้คู่มือเบื้องต้น ประเภทอุตสาหกรรมชุมชน(อาหารทะเลตากแห้ง)

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ช่วง คือ 1)การทำกิจกรรมสนทนา การเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมีส่วนร่วมในแก้ปัญหา/รับผิดชอบร่วมกันในชุมชน 2) การอบรมเชิงทฤษฎี และ 3)การสาธิตการทำปลาตากแห้งเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในภาคปฏิบัติเพิ่มขึ้น

คุณใจดี สว่างอารมณ์ รองประธานชุมชนเก้าเส้ง ได้กล่าวต้อนรับและสรุปความเป็นมาของชุมชนเก้าเส้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ชุมชนเก้าเส้งเป็นชุมชนชาวประมงขนาดกลาง ประกอบด้วยครัวเรือนประมาณ 480 หลังคาเรือน บนพื้นที่ประมาณ 21 ไร่ มีที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหาดสมิหลาประมาณ 3 กิโลเมตร มีการแบ่งเขตชุมชนออกเป็น 5 เขต โดยเขตที่ 1 จะตั้งอยู่ริมชายหาดซึ่งเป็นที่สาธารณะ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพชาวประมง อย่างไรก็ตาม ในเขตชั้นในเข้ามาเรื่อยๆ จะมีการประกอบอาชีพในหลายรูปแบบ ทั้งทำงานเป็นลูกจ้าง ข้าราชการ สำหรับอุตสาหกรรมปลาตากแห้ง ก็ยังพบในเขตชั้นใน เช่น เขต 2 3 4 ประปราย และมีมากในเขตที่ 5 เนื่องจากมีพื้นที่ในการตากปลามาก และอยู่ด้านหลังของตัวชุมชน ซึ่งมีประมาณ 80 หลังคาเรือน

คุณกิตติชัย รัตนะ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเชื่อมโยงและกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ชี้แจงว่า ในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกันมิใช่การหันหลังคุยกันแต่ควรหันหน้าคุยกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกันอีกทั้งยังเป็นสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันในชุมชนซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จ

คุณพรพรรณทิพย์ กาหยิ ได้ชี้แจงว่าในการจัดกิจกรรมครั้งนี้มีเอกสาร 2 ส่วน คือ คู่มือการลดและป้องกันมลพิษในกระบวนการทำปลาตากแห้งซึ่งได้แบ่งวิธีการลดและป้องกันมลพิษออกเป็นแต่ละขั้นตอนในกระบวนการทำปลาตากแห้งเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจและไปสเตอร์ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการในการจัดการสิ่งแวดล้อมและวิธีการลดและป้องกันมลพิษที่สำคัญ

และชี้แจงเพิ่มเติมว่า “ ในกระบวนการทำปลาตากแห้งมีมลพิษและของเสียที่เกิดขึ้น คือ 1) น้ำเสียซึ่งเกิดจากขั้นตอนการรับวัตถุดิบ(การใช้น้ำแข็งในการรักษาคุณภาพปลา)และขั้นตอนการล้างปลา 2) เศษปลาอันได้แก่ ใส้ปลา หัวปลา เป็นต้น ซึ่งเกิดจากขั้นตอนการตัดแต่งชำแหละปลา ซึ่งของเสียที่เกิดขึ้นควรมีการจัดการที่ถูกต้องเพื่อให้สถานประกอบการและชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นอีกทั้งยังทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพสะอาดปลอดภัย ตลอดจนประชาชนในชุมชนก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยในหลักการการจัดการสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การลดของเสียที่แหล่งกำเนิดซึ่งการลดของเสียที่แหล่งกำเนิดเป็นขั้นตอนที่ดีที่สุดในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการช่วยลด

ต้นทุนการผลิต เช่น การลดปริมาณการใช้น้ำในขั้นตอนการล้างปลาและล้างพื้น เช่น การติดตั้งหัวฉีดแรงดันสูง เป็นต้น 2) การนำไปใช้ประโยชน์เป็นการนำของเสียที่เกิดขึ้นไปใช้ประโยชน์ เช่น การหมუნเวียนน้ำกลับมาใช้ซ้ำในขั้นตอนการล้างปลาเพื่อลดปริมาณการใช้น้ำ การนำเศษปลาไปจำหน่ายเป็นอาหารสัตว์ 3) การบำบัดของเสียเป็นการนำของเสียที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้วไปบำบัดเพื่อลดความสกปรก เช่น การบำบัดน้ำเสีย และ 4) การทิ้งทำลาย นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดี เช่น การจัดสรรพื้นที่ปฏิบัติงานโดยควรมีการจัดสรรพื้นที่แห้งและเปียกออกจากกันอย่างชัดเจนเพื่อลดความสกปรกในพื้นที่ทำงาน อีกทั้งยังสามารถช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุได้อีกด้วย ส่วนปัญหาเรื่องกลิ่นในพื้นที่การทำปลาตากแห้งสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยการใช้อีเอ็ม (effective microorganism) ในสัดส่วนอีเอ็ม 1 ฝา ต่อน้ำ 20 ลิตร และในการจัดการน้ำเสียควรมีการแยกเศษปลาโดยใช้ตะกร้าหรือติดตั้งตะแกรงกรองเศษปลาออกก่อนระบายน้ำเสียลงสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะ”

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการประยุกต์ใช้คู่มือเบื้องต้นประเภทอุตสาหกรรมชุมชน(อาหารทะเลตากแห้ง) โดยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีและดีมาก ทั้งนี้มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ให้จัดกิจกรรมเช่นนี้บ่อยๆ และอยากให้มีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น

ภาพบรรยากาศการประยุกต์ใช้คู่มือ(ขั้นต้น) อุตสาหกรรมชุมชนประเภทปลา/ปลาหมึกตากแห้ง

